

S. B. F. Jansson 1945: Roes-inskriften torde snarast tillhöra 700-talets slut, »men det är självfallet synnerligen svårt att närmare tidfästa ristningar av detta slag. Med avseende på runformer bildar Roes-inskriften övergång till en ny tid.» Om inskriftens tolkning anmärker Jansson: »Mycket tyder på att denna ristning har utförts för att med övernaturliga krafterns hjälp bringa olycka över en fiende. Det förefaller, som om hingsten, som är ett väl känt magiskt djur, nämndes i runinskriften, vilken i Magnus Olsens tolkning lyder: 'Denna hingst drev Udd.' Inskriftens egentliga innebörd är dock troligen betydligt mera hotfull än dessa vid första anblicken alldagliga ord synas ge vid handen. Skulle man lämna en översättning av ristningens verkliga innehåll, kunde möjligen föreslås: 'Denna förgörande trolldomskraft riktade Udd mot sin fiende'. Tolkningen är emellertid icke säker. Man torde av vissa skäl ha rätt att ifrågasätta, om icke namnet på den, som skulle skadas, hade bort återfinnas i inskriften i stället för namnet på den, som galdrade. I detta sammanhang kan anmärkas, att 'galdermannens' (?) namn har ristats med en invecklad bindruna.»

41. Viges, Grötlingbo sn. Nu i Botarve hembygdsgård, Vamlingbo sn.

Pl. 18.

Litteratur: Brev från läraren David Gadd till prof. O. v. Friesen 1930 (ATA).

Äldre avbildning: D. Gadd, teckning 1930 (i brevet till O. v. Friesen).

Fragment av en runsten, som förvaras i Botarve hembygdsgård. Om fragmentets proveniens är följande känt genom ett brev från ordföranden i Hoburgs hembygdsförening David Gadd, Burgsvik, till prof. O. v. Friesen år 1930: »För några månader sedan hittades vid åkerarbete ett fragment av en runsten. Stenen lämnades till Hembygdsföreningen här, men jag har tänkt, det kunde vara skäl meddela saken till en fackman. Fyndplatsen är gränsen mellan Grötlingbo och Näs, en 100 m sydväst om ruinen efter ett medeltidshus, Viges eller »Vegå». Jag har varit och sett på platsen, men något annat stycke av stenen kunde ej finnas. Däremot fanns gott om sandstensbitar med kvarsittande murbruk samt smedjeslagg (järnkokor). Enligt traditionen skall just här ha gått en väg från Viges åt Näs.»

Grå kalksten. Mått: $15\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}$ cm. Runorna äro drygt 3 cm höga. Fragmentets ytterkant är jämnt tillhuggen och bågbojd. Det har sannolikt tillhört en runsten med upptill rundad form. Längs ytterkanten har gått en slinga med runinskrift. Runorna äro djupt huggna och, ehuru små, ganska tydliga. Även baksidan har varit tilljämnd och slipad, ehuru utan inskrift. En ristad linje följer här stenens ytterkant.

Inskrift:

... - **grua satain** - ...
 5 10

»... göra stenen (stenarna?) ...»

Till läsningen: Av r. 2 är endast övre delen i behåll, med ett litet stycke av bistaven. Den har tydligen varit **a** (icke **e**). Där framför kan spåras översta spetsen av en runstav. Intet skiljetecken efter **5 a**. Efter sista runan **n** finns övre delen av en rak stav; då den står rätt nära **n**, är det icke uteslutet, att den har varit ett **a**. **satain** är givetvis felristning för **stain**; ristaren har först hoppat över **t**, och sedan måst upprepa **a**.

Anmärkningsvärt är, att runorna genomgående ha den äldre, »danska» formen: **s**, **t**, **a**, **n**. **a**-runorna ha kortare bistav på v. sidan. Fragmentet har sålunda tillhört en runristad sten av relativt hög ålder, snarast vikingatid. Då sådana äro sällsynta på södra delen av Gotland, är det av stort intresse.

Fragmentet synes ha tillhört en sten av samma typ som G 37. Även storleken förefaller ha varit likartad.

Havdhems kyrka.

Carl Linnæus har i sin handskrivna *Iter Gotlandicum* (s. 386) antecknat den 11 juli 1741: »Wid Habdum lästes ett par Runstenar på Kyrkogården, fast efter som liuset war beskafat, ty thet war halfmörk; then sednare [d. v. s. G 43] war mycket diupskuren med stora bokstäfwer, dok sönderslagen.» Därefter meddelar han inskrifterna på G 42 och 43. I hans tryckta *Öländska och Gothländska resa 1741* (1745) läsa vi: »Resan gick ifrån Burswiken kl. 7 om aftonen [d. 11 juli]. Vägen låg lod-rätt fram. Landet begynte betäckas med Löfskog af Biörk, Hassel och Ek. På vänstra handen hade wi ej långt ifrån oss den stora Burswiken. På högra handen sågos Kyrkorna Öja, sedan Fide, så Grottingebo ... *Habdums-Kyrka*, låg $1\frac{1}{2}$ mihl ifrån Burswiken. Dit kommo wi kl. 9 om aftonen. Här läste wi på Kyrkogården et par Runstenar, fast det war halfmörkt, den ena Stenen war med mycket diupt skurna Bokstäfwer. Här hade wi ärnadt hwila öfwer natten, men en Maligne och hitzig Feber hade redan smittat några i Bondgården: ty reste wi längre.» — I den förteckning på »Några Runstenar på Gottland», som härrör från Linnæus' resa och (i avskrift) ingår i biskop Wallins samlingar (*Analecta Gothlandica* 1, s. 639–641), står: »På Habdums Kyrkjogård lästes dessa men i Skymningen», varefter följer inskrifterna på G 42 och G 43.

Biskop Wallin har därutöver ingenting om runstenar i sina samlingar.

Också C. G. Hilfeling känner endast till de båda runhällarna G 42 och G 43, och han har också avritat dem båda.

N. J. Ekdahl har vid sitt besök i Havdhems kyrka år 1826 observerat en tredje runhäll (G 44), som icke är känd från någon annan källa. Dessutom omtalar han »en runsten, hvarpå blott 2^{ne} ord äro läsbara»; den låg »östanom kyrkan» (L 1784, S 157).

Kyrkoinventarium 1830: »2^{ne} runstenar, oläsliga.»

J. G. Liljegren upptager därför i sina *Runurkunder* (1833) 4 runinskrifter från Havdhems kyrka (L 1781–1784): två i själva kyrkan (L 1781 och 1783) och två på kyrkogården (L 1782 och 1784).

Carl Säve upptager i *Gutniska urkunder* (1859) samma 4 inskrifter under nummer S 154–157. Två av dem (S 155 och 156) har han granskat år 1844; de båda andra (S 154 och 157) har han ej återfunnit.

O. v. Friesen har 1922–23 endast funnit två runhällar i Havdhem: G 42 och 43 (=S 155 och 156).